

Högskolan i Borås
Rektor

Luntmakargatan 13, Box 785 I,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Agnes Ers
08-563 085 21
agnes.ers@hsv.se
BESLUT

2010-10-26
Reg.nr 641-1466-10

Beslut om tillstånd att utfärda konstnärlig examen på forskarnivå

Högskoleverket beslutar att ge Högskolan i Borås tillstånd att utfärda konstnärlig examen på forskarnivå inom området textil och mode.

Ansökan och ärendets hantering

Högskolan i Borås har den 15 mars 2010 ansökt till Högskoleverket om tillstånd att utfärda konstnärlig examen på forskarnivå inom området textil och mode. För granskning av ansökan har Högskoleverket utsett följande sakkunniga: professor Nina Malterud (ordförande), professor Annette Arlander, professor Håkan Edeholt, samt professor Päikki Priha. Parallellt med ansökan om tillstånd för konstnärlig examen på forskarnivå inom området textil och mode har högskolan ansökt om tillstånd att utfärda generell examen på forskarnivå inom samma område. Underlag för bedömningen har varit ansökan med bilagor samt intervjuer vid ett platsbesök vid lärosätet den 24 augusti 2010. Professor Eija Nieminen från bedömargruppen för generell examen på forskarnivå inom området textil och mode deltog i platsbesöket. Högskolan har också den 10 augusti 2010 inkommit med en kompletterande beskrivning av hur de två examenstyperna på forskarnivå (generell och konstnärlig) som planeras inom området relaterar till varandra. De sakkunnigas yttrande bifogas.

Bedömning

Bedömningen har gjorts utifrån de krav som ställs i högskolelagen och högskoleförordningen och utifrån de bedömningsgrunder som Högskoleverket har utarbetat.

I regeringens proposition *Forskarutbildning med profilering och kvalitet* (2008/09:134) understryks att de olika ämnena inom ett område bör utgöra en naturlig enhet och naturligt stödja varandra (s 36). Detta gäller för såväl generell examen som för konstnärlig examen (s 24). De ansökningar om examenstillstånd på forskarnivå som Högskoleverket hittills behandlat har rört ett slags examen inom ett område. Ansökningarna från Högskolan i Borås gäller två slags

forskarutbildningar inom ett område. En viktig uppgift för de sakkunniga har således varit att granska om, och i så fall på vilka sätt, de olika forskarutbildningsämnena stödjer varandra.

Högskolan i Borås understryker att de två forskarutbildningarna inom området bör förstås utifrån sin egenart och sina egna förutsättningar. Av det skälet vill man utveckla de två forskarutbildningarnas särprägel och djup. Samtidigt poängterar högskolan att de olika forskarutbildningarna stödjer varandra, till exempel genom det vardagliga arbetet i verkstäder och laboratorier och genom gemensamma forskningsprojekt inom området. Dessutom poängteras ambitionen att i en näraliggande framtid ytterligare utveckla samverkan mellan de olika ämnena inom området.

Av bedömarens yttrande framgår att de sakkunniga uppfattar högskolans resonemang om relationen mellan området, de ingående ämnena och de två slags examina som rimligt. Högskoleverket instämmer i denna bedömning. Verket vill också tillfoga att högskolans argumentation för ett gemensamt område för två slags examina går väl i linje med propositionens resonemang om att högskolornas val av område för forskarutbildning bör bygga på och utveckla en redan befintlig forskning och utbildning.

Beslut

Högskoleverket beslutar att ge Högskolan i Borås tillstånd att utfärda konstnärlig examen på forskarnivå inom området textil och mode.

Beslut i detta ärende har fattats av universitetskanslern Lars Haikola efter föredragning av utredaren Agnes Ers i närvaro av stabschefen Lennart Ståhle och avdelningschefen Magnus Hjort. I ärendets beredning har även utredarna Anna-Karin Magnusson och Maria Södling medverkat.

Lars Haikola

Agnes Ers

Kopia till:
Utbildningsdepartementet
De sakkunniga

Bedömargruppens utlåtande

Högskolan i Borås

Högskolan i Borås inkom i mars 2010 med en ansökan om tillstånd att utfärda konstnärlig examen på forskarnivå inom området textil och mode. Högskoleverket har utsett en bedömargrupp för prövningen bestående av följande fem sakkunniga: professor Nina Malterud (ordförande), professor Annette Arlander, Teaterhögskolan i Helsingfors, professor Håkan Edeholt, Arkitektur- och designhögskolan i Oslo, samt professor Päikki Priha, Konstindustriella högskolan vid Aaltouniversitetet i Helsingfors. Bedömargruppens arbete har baserat sig på den skriftliga ansökan som inkommit från Högskolan i Borås, de aspekter och kriterier som Högskoleverket har utarbetat, samt examensordningen (SFS 2009:933). Dessutom genomfördes ett platsbesök den 24 augusti 2010 då högskolans ledning, dekan, institutionsledning, masterstudenter, doktorander och handledare intervjuades. Vid platsbesöket deltog professor Eija Nieminen vid Aaltouniversitetet i Helsingfors från bedömargruppen för prövningen av Högskolans i Borås ansökan om tillstånd att utfärda generell examen på forskarnivå inom området textil och mode.

Beskrivning av det tänkta området för examenstillstånd

Det tänkta områdets benämning

Benämningen på området är Textil och mode. Det ingår ett konstnärligt ämne i området: design. Design har tre olika inriktningar: textildesign, modedesign och textil interaktionsdesign. Dessutom ingår två vetenskapliga ämnen i området: textil materialteknik och textil management. Examensbenämningen är tänkt att vara Konstnärlig doktorsexamen i design – inriktning textildesign, modedesign eller textil interaktionsdesign.

Textildesign och modedesign beskrivs som ”huvudinriktningar”, medan textil interaktionsdesign sägs komplettera dessa för att bredda utbildningsmiljön och öppna för forskarstuderande utan textil bakgrund.

Den tänkta utbildningens upplägg, behörighetskrav och antagningsförfarande

Forskarutbildningen i design omfattar 240 högskolepoäng. Den består av en kursdel om 60 högskolepoäng och ett dokumenterat konstnärligt forskningsprojekt om 180 högskolepoäng. I den allmänna studieplanen presenteras fyra obligatoriska kurser om 10 högskolepoäng. Där anges också att aktivt deltagande i seminarier är obligatoriskt och ger sammanlagt 20 högskolepoäng. Om detta står fast finns inte utrymme för valbara kurser.

Utöver grundläggande behörighet krävs för antagning särskild behörighet i form av avlagd masterexamen i design med någon av de ovan nämnda inriktningarna eller motsvarande. Den sökande ska också visa ”fördjupad konstnärlig skicklighet” inom designområdet genom en bilagd portfolio.

Antagningen till den konstnärliga forskarutbildningen ska följa den lokala antagningsordning som finns vid högskolan och ska ske genom tillsättning av utlyst doktorandtjänst. Ansökan sker med ”designportfolio” och ett ansökningsprojekt, samt meritförteckning. Ansökningarna granskas av en antagningsgrupp, utsedd av Konstnärliga forsknings- och utbildningsnämnden, som leds av utbildningsledaren. Urvalet sker på grundval av inkomna ansökningshandlingar och intervjuer med de mest meriterade sökande. Grunden för urval bland de behöriga sökande till forskarutbildningen är ”graden av förmåga att tillgodogöra sig forskarutbildningen”.

Organisation

En forskarskola – Forskarskolan i textil design (FTD) – samlar doktorander, handledare och examinatorer inom det konstnärliga området vid institutionen Textilhögskolan. Nuvarande Nämnden för konstnärligt utvecklingsarbete (NUK) ersätts av en fakultetsnämnd, Konstnärliga forsknings- och utbildningsnämnden (KFoU), om högskolan får tillstånd att utfärda konstnärlig examen på forskarnivå. KFoU leds av en utbildningsledare och har ansvar för forskarskolans verksamhet (uppföljning, seminarie- och kursverksamhet) och dess utveckling.

Bedömning utifrån Högskoleverkets aspekter och kriterier vid prövning av examensrätt för konstnärlig examen på forskarnivå

Resurser

Lärrresurser

Lärosätet redovisar 14 konstnärliga doktorander 2008/09, tio kvinnor och fyra män. Fem av dem är doktorander i textildesign, fem i modedesign, två i interaktionsdesign, en i ”Design, designteori” och en i ”Textilt hantverk”. Två nya doktorander har antagits innevarande termin.

Inför vårterminen 2011 redovisar lärosätet att det finns tre professorer anställda på konstnärlig grund. Av dem är en professor i textildesign och förordnad på 50 procent i fem plus fem år med 20 procent inom ramen för sin anställning avsatt för handledning av doktorander. En är professor i interaktionsdesign och tillsvidareanställd på 100 procent, med 50 procent inom ramen för sin anställning avsatt för handledning av doktorander. En är professor i modedesign och

tillsvidareanställd på 100 procent, med 30 procent avsatt för handledning av doktorander inom ramen för sin anställning.

Utöver de tre professorerna finns en forskare och tre lektorer anställda på konstnärlig grund med 10-30 procent tid avsatt för handledning av doktorander inom ramen för sina anställningar. Därutöver finns en lektor anställd på vetenskaplig grund som också handleder doktorander på 30 procent inom ramen för sin heltidsanställning.

Vidare finns en gästprofessor i modedesign anställd på 3 plus 3 år, som handleder doktorander på hela sin tid, 20 procent. En adjungerad professor i design teori har samma konstruktion på sin anställning. Det finns slutligen en person med en post doc-anställning på ett plus ett år, men utan tid för handledning av doktorander.

Handledarkollegiet består således av sammanlagt tio lärare varav nio är anställda på konstnärlig grund.

Högskolan framhåller också att man ser det som möjligt att professorer från den vetenskapliga delen av området Textil och mode, inom ämnena textil materialteknik och textil management, deltar i handledning och examination av doktorander inom design.

Högskolan i Borås deltar i den nationella konstnärliga forskarskolan som leds av Lunds och Göteborgs universitet och där sammanlagt tolv lärosäten kommer att ta del av verksamheten. De medel som beviljats forskarskolan kommer att finansiera handledarresurser för de doktorander som kommer att ingå där. Från innevarande termin finns två doktorander finansierade av Högskolan i Borås som är antagna vid den nationella forskarskolan. De kommer således att kunna ta del av de resurser som finns vid den nationella forskarskolan.

Vid högskolan finns Centrum för lärande och undervisning, CLU, som ger handledarutbildning. Ingenting nämns dock om planer på särskild handledarutbildning för handledning på konstnärlig forskarutbildning.

Slutsats

Det finns tillräcklig handledarkapacitet. Inom lärarstaben finns en blandning av konstnärlig, akademisk och teknisk kompetens. Miljön är dock sårbar när det gäller lärarkompetensen på det konstnärliga området. Här finns inte många som har lång erfarenhet av konstnärlig forskning. Man är beroende av ett fåtal starka individer, vilket innebär en risk om dessa skulle sluta. Den tid som avsätts för handledning för varje doktorand – 10 procent av heltid – är mycket generöst tilltagen. Lärarnas tid för egen konstnärlig forskning framstår dock som instabil. Man skulle vinna på att lägga större vikt på och utveckla lärarnas möjlighet till

egen konstnärlig forskning vidare i de strategiska planerna, liksom på balansen mellan de olika kompetenserna inom lärarstaben.

Infrastruktur

Vid Högskolan i Borås finns en väl utbyggd biblioteksverksamhet. Det textila området är ett av högskolans profilmråden och därför finns stora samlingar med litteratur inom områdets olika delar och stor tillgång till specialtidskrifter. Vid institutionen Textilhögskolan finns en tvärdisciplinär uppbyggnad av studios, laboratorier, verkstäder och ateljéer för olika typer av textil design och modedesign. Studenter på alla nivåer inom textildesign och modedesign har egna ateljéplatser. De verkstäder och laboratorier för experimentellt arbete som finns vid högskolan är:

- fullskaleverkstad för maskinväv
- fullskaleverkstad maskinstickning – rundstick och flatstick
- avancerad experimentverkstad färgning och beredning
- verkstad textiltryck – silk screen och digitaltryck
- handvävningslaboratorium
- handstickningslab
- allmän verkstad för experimentellt arbete
- mindre elektronik- och digitallaboratorium.

Studior

- foto- och videostudio
- galleri och studior Textilhögskolan
- Textil- och modedefabriken – fullskaleateljé för experimentellt arbete inom textil- och modedesign.

Slutsats

Högskolans gemensamma infrastruktur är robust och funktionell. Textilhögskolans lokaler och verkstäder är mycket väl utrustade med industriella maskiner i full skala. En eller flera tekniker i varje verkstad garanterar dess användbarhet.

Ekonomiska förutsättningar

I dagsläget finansieras totalt 16 doktorander inom design, varav två med externa medel (tre disputerar under 2010). Högskolan har nyligen infört direkttilldelning av medel till Nämnden för konstnärligt utvecklingsarbete avsedda för finansiering av doktorandtjänster. Fakultetsanslag bedöms räcka till löpande finansiering för tolv doktorandtjänster inklusive handledning. Högskolan räknar med att kunna erhålla externa medel för ytterligare minst tre doktorander på stabil bas. Detta görs möjligt genom att högskolan driver forskningsprojekt i textildesign och modedesign i samarbete med det lokala näringslivet och det omgivande samhället.

Slutsats

Högskolan anger på ett trovärdigt sätt att man kommer avsätta medel till ett solitt antal doktorander, vilket förpliktigar. De ekonomiska resurser som avsätts på verkstäder och tekniker är unik i Norden.

Nära anknytning till konstnärligt utvecklingsarbete och konstnärlig forskning

Forskarutbildning inom designområdet har bedrivits vid lärosätet sedan år 2003. Sedan dess har sju personer med anknytning till Textilhögskolan disputerat. En i design management vid Stockholms universitet, en i modedesign vid Göteborgs universitet/Högskolan för konsthantverk och Design och fem stycken i interaktionsdesign vid Chalmers tekniska universitet. De doktorander som har varit antagna vid Chalmers tekniska högskola har varit en del i forskarskolan Människa – Teknik – Design, men haft Textilhögskolan som sin heminstitution där också huvudhandledare har funnits. Vid Högskolan i Borås bedrivs ”praktikbaserad designforskning” inom textildesign och designmetodik i modedesign och såväl doktorander som studenter på avancerad nivå är en del av dessa forskningsprojekt.

År 2009 slöts avtal med Konstnärliga fakultetsnämnden vid Göteborgs universitet om ett samarbete om kurser, seminarier, tillgång till verkstäder och studios, handledning och undervisning. I det fall Högskolan i Borås inte beviljas examenstillstånd för konstnärlig examen på forskarnivå, är syftet med avtalet att integrera Textilhögskolans utbildning på forskarnivå i konstnärliga fakultetens forskarskola vid Göteborgs universitet. Samarbetet är även tänkt att komma studenter på avancerad nivå till del.

De exempel på KU-arbeten/konstnärliga forskningsprojekt vid institutionen som lyfts fram i ansökan visar att ett de flesta forskare är engagerade i ett fåtal stora, tvärdisciplinära, forskningsprojekt. Förhoppningen är att dessa projekt på sikt kommer att generera nya projekt med delvis nya inriktningar. Det är oklart hur mycket tid lärarna på forskarutbildningen har avsatt för egen konstnärlig forskning.

Den tänkta konstnärliga forskarutbildningen inbegriper ett flertal obligatoriska kurser och det finns i den tänkta modellen inget utrymme för valbara kurser. En gång i veckan ges det högre designseminariet för designdoktorander, designkollegiet och masterstudenter i design. Var fjortonde dag ges ett forskningsseminarium där designdoktorander och handledare träffas för kritisk diskussion kring aktuell forskning. Aktivt deltagande i seminarierna är obligatoriskt och ger 20 högskolepoäng sammanlagt under studietiden.

Design med dess olika inriktningar är det enda konstnärliga ämnet vid Högskolan i Borås. En tänkt konstnärlig forskarutbildning i textildesign och modedesign med

textil interaktionsdesign som ett ”stödämne” saknar därmed en större konstnärlig kontext, som är nödvändig för att denna miljö ska kunna stå stark i sig själv och i mötet med den vetenskapliga forskningen inom samma område.

Samverkan mellan konstnärlig och vetenskaplig forskarutbildning inom området

Grunden för samverkan mellan studenter och doktorander i de olika konstnärliga och vetenskapliga ämnena är den vardagliga växelverkan, det vardagliga kittet och de spontana mötena i högskolans verkstäder, ateljéer, studios och experimentlaboratorier. Forskarseminarierna inom de olika ämnena är öppna för alla studenter på avancerad nivå och doktorander och inbjudningar skickas ut till alla. De olika forskarutbildningarna hålls isär, eftersom man vid högskolan menar att de är och ska vara olika till sin karaktär. Man framhåller också vikten av att säkra fördjupningen i de konstnärliga respektive vetenskapliga ämnena. Det sker interdisciplinär forskning över de konstnärliga och vetenskapliga gränserna bland seniora forskare. Doktorander kan vara del av samma projekt men varje individuellt projekt ska vara fokuserat på respektive ämne. Det verkar inte finnas något frekvent samarbete – formellt eller informellt – mellan doktorander inom de konstnärliga respektive vetenskapliga delarna. Vid platsbesöket framgick dock att man har inlett arbetet med att ”bygga broar” mellan institutionerna genom gemensamma träffar.

Slutsats

Det samarbete Textilhögskolan haft med Chalmers gällande forskarutbildning i design har inneburit en tyngdpunkt på teknik. Högskolan önskar själv att förändra detta och göra utbildningen mer konstnärlig. De kurser som föreslås ingå i en konstnärlig forskarutbildning visar att ambitionsnivån är hög. Redan nu finns en etablerad seminarieverksamhet som bidrar till att göra miljön stimulerande för studenter på avancerad nivå och för doktorander.

Problemet med bristen på kontakt med en större konstnärlig miljö kvarstår dock. Tankarna omkring den konstnärliga forskningens särdrag som formuleras i ansökan bör vidareutvecklas i dialog med andra konstnärliga miljöer för att få stadga. Ett sätt att avhjälpa denna brist är att i högre grad än vad som görs för närvarande vända sig utåt och systematisera kontakten med andra konstnärliga forskningsmiljöer nationellt och internationellt. Avtalet med Göteborgs universitet är i ljuset av detta mycket bra. Högskolan bör också klargöra sin relation till den nationella forskarskolan på ett tydligare sätt.

Inom bedömargruppen finns olika erfarenheter av, och åsikter om, att arbeta parallellt med både vetenskapliga och konstnärliga kriterier för doktorander. Bedömargruppen anser dock att man på högskolan tänker på rätt sätt i enlighet

med examensordningen när man väljer konstruktionen med ett område och två examina. Det är dock viktigt att det finns en medvetenhet om den utmaning som det ligger i att få två helt olika kulturer att samverka på ett kreativt sätt, vid sidan av de möjligheter en sådan konstruktion kan ge. Enbart den ena eller andra examen är för litet för att i sig själv vara ett område. De ingående ämnena har intressanta beröringspunkter och potentiellt sett skulle de kunna stödja varandra och synergieffekter skulle kunna uppstå. I nuläget finns dock få formaliserade former för att uppnå vinster med denna konstruktion. Fokus är som ovan nämnts, den ”vardagliga växelverkan”, det ”vardagliga kittet” i högskolans verkstäder, ateljéer och laboratorier. Man är också i nuläget fokuserad på att säkra en fördjupning inom varje inriktning i ämnet design. Med utgångspunkt däri vill man sedan bygga vidare och skapa en mer interdisciplinär miljö. Även i detta avseende anser bedömargruppen att högskolan tänker på rätt sätt. Det är viktigt att arbeta fram en forskarutbildning med ordentlig fördjupning. Detta kan sedan utgöra basen för att arbeta vidare på miljön. Detta framstår i nuläget som ett pågående – nyss inlett – arbete som inte ännu burit frukt.

Nivå och progression

Behörighetskrav, innehåll och utformning av utbildningen garanterar att progression mellan utbildning på avancerad nivå och forskarnivå uppnås. Vid institutionen finns sedan 2007 två konstnärliga kandidatprogram – ett i textildesign och ett i modedesign med 10-15 antagna studenter per program och år, samt ett masterprogram i textil- och modedesign med 10-15 antagna studenter per år. Utbildningen på avancerad nivå verkar utifrån de beskrivna examensarbetena att döma att bedrivs i nära anknytning till konstnärlig forskning och konstnärligt utvecklingsarbete. Doktoranderna har 20 procent institutionstjänstgöring inom ramen för sina tjänster och undervisar på avancerad nivå. Lokalerna är utformade så att studenter på avancerad nivå och doktorander arbetar på samma våningsplan och kontakten mellan de olika grupperna framstår som livlig och positiv.

Kvalitetssäkring

En eventuell forskarutbildning i ämnet design skulle dra fördel av det kvalitetssäkringssystem som finns på plats vid Högskolan i Borås. Här finns högskolegemensamma styrdokument för utbildningar på forskarnivå som reglerar inrättande, uppföljning av, och eventuell utveckling av examina och utbildningar. De allmänna studieplanerna följer högskolelag och högskoleförordning. Det finns ett välfungerande system för att upprätta och följa upp de individuella studieplanerna.

Högskolan har en övergripande utbildnings- och forskningsstrategi där det framgår att textil och design är ett av lärosätets profilmråden. I en verksamhetsplan för Textilhögskolan 2010-2012 utvecklas strategin för institutionens forskningsmiljöns utveckling närmare. Det verkar som att institutionens internationella nätverk är väl utvecklat. Textilhögskolan ingår också som nämnts i den nationella konstnärliga forskarskolan och har avtal med konstnärliga fakulteten vid Göteborgs universitet/Högskolan för design och konsthantverk, vilket torde säkra ett aktivt student- och lärarutbyte.